

Novel·la **Jordi Capdevila**

L'art de la literatura

L'atzar de la vida aplega en dos seients contigus d'un avió un home madur i una noia jove que fan petar la xerrada sobre temes intrascendents. Una incidència canvia la vida dels dos personatges: "S'ha mort durant l'atterratge", només sap dir la noia a l'hostessa que s'adona de la tragèdia.

L'home era un extremeny que es va exiliar a Holanda als anys seixanta del segle XX, a la recerca d'una vida millor. Es va casar amb Willemien, una neerlandesa artista amb qui va compartir una vida intensa i plaent fins que una malaltia els va obligar a refer la vida a Figueres. Ella, la noia jove de l'avió, és òrfena a causa d'un accident de cotxe i viatja per Europa a la recerca d'una persona a qui deu tot el que té. Una misteriosa capsa de fusta que agafa a l'home mort serà el fil conductor de la història.

Un camí d'ell i un camí d'ella

La narració es bifurca en dues veus: la d'ell, que explica la seva aventura migratòria i amorosa, i la d'ella, que viu obsedida per trobar l'àngel salvador entre una misteriosa llista de cent noms. Les veus dels dos protagonistes es van intercalant sense gairebé coincidències, però les històries de les seves vides tan diferents es van apropant en nexes comuns que sedueixen el lector fins al final.

A part de l'estructura ben tramada, la novel·la retrata el fenomen migratori espanyol cap a Europa dels anys seixanta i la difícil integració en una societat diferent i diferenciada, però també acollidora. Alhora, Fàbregas aprofundeix en la necessitat obsessiva d'aclarir com sigui un trauma infantil que ha canviat la vida d'una persona. Però ressalta especialment la delicada narració de la vida quotidiana d'una socie-

Laia Fàbregas, una catalana que escriu en neerlandès, seu al bar de l'hotel Casa Fuster de Barcelona. QUIM PUIG

tat i d'uns personatges que només es plantegen viure una mica millor, estimar i ser estimats i trobar l'atractiu de les coses més senzilles que els envolten.

Entre els protagonistes ressalta Willemien, una dona entranyable, dedicada a la recerca de la felicitat amb la creació artística fins que s'adona que ja és incapaç de pintar més. Una reflexió sobre l'essència de l'art en la vida de les persones que la durà fins a Figueres per assaborir el paisatge i l'entorn de Salvador Dalí, tot fugint d'una misteriosa malaltia que l'angoixa.

La reflexió sobre l'art i la vida és capital en la novel·la, i no és gens estrany si es té en compte que Laia Fàbregas és llicenciada en belles arts i en disseny arquitectònic i professionalment ha treballat en el món plàstic. I és en aquesta reflexió en la qual ha anat aprofundint, en la relació entre art i text. Tot i que els seus primers experiments es van decantar en la creació d'espais amb obres d'art combinades amb paraules, la seva obra va anar optant més sovint per la força de la paraula sobre la plàstica.

Tant és així que va provar fortuna en la literatura amb *La noia dels nou dits*, una novel·la que va tenir una bona acollida de públic amb tres edicions en dos mesos i que va rebre el suport de la crítica holandesa. Actualment la novel·la s'està traduint a mitja dotzena més d'idiomes. Fàbregas, que de moment escriu la primera versió en neerlandès, en va fer la versió catalana, de la mateixa manera que ha fet ara amb *La llista*, una obra que confirma l'encert de l'aposta que va fer de crear art amb la literatura. *

La llista

Autora: **Laia Fàbregas**
Editorial: **Amsterdam Barcelona, 2010**
Preu: **18 euros**
Pàgines: **197**

Poesia **Anna Ballbona**

Trencadís de records

El títol de l'últim llibre de poemes de Josep-Ramon Bach (Sabadell, 1946), *El laberint de Filomena*, ja deixa albirar l'esperit poètic que tenim al davant. Al llarg del llibre, premi Rosa Leveroni, Bach barreja aquesta ironia intuïda en el títol amb la tendresa i el cinisme, el to juganer i el sinistre, fins a fregar, en algun moment, el conreu de la foscuria. Amb aquests elements, i una llengua d'una senzillesa que la fa més viva, Bach ens agafa de la mà per fer un viatge per les tortuositats dels records. Ens ho avisa en el poema que obre el volum, *Pas de cranc*: "Exercito amb dolor / la memòria i escric / imatges amb tinta de pop".

La primera part la dedica a l'evocació de la infantesa: hi fa desfilars els escenaris (com ara Castellar del Vallès i Sabadell), els elements i jocs recurrents i els personatges, que acaben revestits d'una aura mítica. És el cas de Filomena, que apareix per primer cop en el poema que dona títol al llibre, en uns dels versos més potents: "En un racó del laberint, / la tia Mena / amb les cames obertes / orinava a peu dret / com si encara / visqués sola a la vinya". Aquí el record s'eleva i pren força per sorprendre'ns. En d'altres moments, apareix isolat com un fragment sol. Aquest trajecte per la infantesa utilitza de teló de fons les es-

tretors de la postguerra, una postguerra que prendrà la cara més crua en la segona part.

Després d'una mitja part cinematogràfica, amb les aparicions de Tarzan i les mines del rei Salomó, la segona està marcada per la repressió emocional i de la sexualitat, i el càstig que han de suportar els vençuts. Els poemes, alguns d'una sonoritat eficaç, s'hi refereixen frontalment. De vegades amb massa evidència. N'hi ha que desapareixen directament contra el paper dels capellans en l'educació de la generació a la qual pertany Bach: "Vivíem amb / la por al cos" o "creixíem confessos, / entre el silenci / i l'escarni, / com una

monja / i un pallaso / que anessin de bracet". Des d'aquest punt avança cap a *La fi del laberint*, poema amb què tanca simbòlicament aquesta etapa vital i sentimental, per acarar, després, els seus morts i el "món en extinció" del qual prové.

En el darrer tram d'aquest viatge poètic hi ha *La mort de Filomena* i una barreja d'homenatge i reflexió, que es completa amb unes proses d'excessiva voluntat explicativa. Amb aquest llibre, Bach amplia el corpus literari heterogeni que ha anat farcint, amb obra també de teatre i narrativa, on ha creat el mite personal de Kosambi, de reminiscència africana. *

El laberint de Filomena

Autor: **Josep-Ramon Bach**
Premi **Cadaqués a Rosa Leveroni**
Editorial: **Proa Barcelona, 2010**
Pàgines: **136**
Preu: **15,50 euros**